

Ο νομικός χαρακτήρας της αυτοψίας στα εγκλήματα εμπρησμού

Ανδριανός Γκουρμπάτσος | Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α., Νομικός

I. Γενικά

Ο όρος «αυτοψία» έχει πολλαπλή έννοια. Ειδικότερα χαρακτηρίζει, τόσο το προβλεπόμενο από το άρθρο 178, παρ. 1 στοιχ. β' ΚΠΔ αποδεικτικό μέσο, όσο και την αντίστοιχη ανακριτική πράξη ή δικονομική πράξη ή διαδικαστικό έγγραφο. Ως αποδεικτικό μέσο, ο ως άνω όρος χαρακτηρίζει το αντικείμενο της αυτοψίας, δηλαδή τον τόπο, το πράγμα, ή τον άνθρωπο, που εξετάζεται κατά την ενέργεια της αυτοψίας¹. Συνεπώς με τον όρο «αυτοψία» νοούνται τα εξής: α) Το προβλεπόμενο από το άρθρο 178, παρ. 1 στοιχ. β' ΚΠΔ, αποδεικτικό μέσο της αυτοψίας, και β) Η ανακριτική πράξη της διενέργειας της αυτοψίας. Εξάλλου πρέπει να διακρίνουμε από την «αυτοψία», ως αποδεικτικό μέσο, την έκθεση αυτοψίας, η οποία συντάσσεται ως παρακολούθημα αυτής, κατά την επιταγή του νόμου (άρθρο 180, παρ. 3 ΚΠΔ), αν και στην πράξη συγχέονται. Στην έκθεση περιγράφονται τα ευρήματα και οτιδήποτε άλλο χρήσιμο στοιχείο, που έχει σχέση ή συνδέεται ουσιωδώς με την τέλεση του εγκλήματος και το δράστη αυτού, παρατήρησε και διαπίστωσε με όλες τις αισθήσεις του ο διενεργών την αυτοψία. Με την έκθεση αυτοψίας επιτυγχάνεται η μεταφορά όλων όσων αντελήφθη ο ανακριτικός υπάλληλος κατά τη διενέργεια της αυτοψίας και σε άλλους όπως λ.χ. στο δικαστή, στον εισαγγελέα, στους οποίους γίνονται προσιτά για να κατανοήσουν με κάθε ακρίβεια και λεπτομέρεια τι πράγματι συνέβη και τι όχι στο περιστατικό αυτό, προκειμένου να διαμορφώσουν την κρίση τους. Η έκθεση αυτή συντάσσεται κατά τους τύπους και διατυπώσεις των άρθρων 148 έως 153 ΚΠΔ, για τις εκθέσεις.

Ωστόσο, η αυτοψία είναι το μοναδικό από τα αναφερόμενα στο άρθρο 178, παρ. 1 ΚΠΔ αποδεικτικά μέσα, που είναι αμφιλεγόμενο, ως προς την νομική του φύση. Πιο συγκεκριμένα, τόσο στη θεωρία, όσο και στη νομολογία δεν υπάρχει ταύτιση απόψεων ή θέσεων, όπως συμβαίνει με τα λοιπά αποδεικτικά μέσα, για τον χαρακτήρα της αυτοψίας.

II. Η θέση της επιστήμης

Στην επιστήμη (θεωρία) δεν υπάρχει μεταξύ των συγγραφέων ομοφωνία για τη νομική φύση της αυτοψίας. Υποστηρίχθηκαν λοιπόν οι εξής τρεις κυριότερες απόψεις (γνώμες).

1η άποψη: Η μία άποψη υποστηρίζει, ότι την αυτοψία (παρά τη ρητή επιταγή του άρθρου 178, παρ. 1 ΚΠΔ) δεν πρέπει να τη θεωρούμε αποδεικτικό μέσο, αλλά απλά, ως ενέργεια του δικαστή, δηλαδή ως ανακριτική πράξη συλλογής του αποδεικτικού υλικού, με την οποία οι αποδεικτικές ιδιότητες του αντικειμένου καθίστανται γνωστές στο δικαστή², ή ως δικονομική πράξη, με την οποία ο ενεργών αυτήν προβαίνει στη διαπίστωση γεγονότων με την εξέταση μέσω των δικών του αισθήσεων, σε αντικείμενο που έχει σχέση με την αξιόποινη πράξη³, ή τέλος, ως δικαστική πράξη, με την οποία ο δικαστής ή το ανακριτικό όργανο εξετάζει και παρατηρεί ορισμένο αντικείμενο που έχει σχέση με το έγκλημα και σχηματίζει έτσι άμεση αντίληψη γι' αυτό, χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε από τις αισθήσεις του και όχι μόνο την όραση⁴.

2η άποψη: Η δεύτερη άποψη, αντιμετωπίζει την αυτοψία, ως αποδεικτικό μέσο, με το οποίο ο δικαστής πείθεται για την αλήθεια του πραγματικού γεγονότος, σύμφωνα με την αντίληψη που αποκτά με τις ίδιες του τις αισθήσεις⁵

2. Α. Μπουρόπουλου, ό.π., τόμ. Α', σελ. 255, με την παρατήρηση ότι: «η αυτοψία δεν είναι καθ' εαυτήν αποδεικτικό μέσο αλλά ενέργεια του δικαστού, σκοπούσα την συλλογή αποδεικτικού υλικού», Κ. Σιφναίου - Α. Τούση, ό.π., τόμ. Α', άρθρο 180, παρ. 11, σελ. 593, Γ. Βαβαρέτου, Ερμην. ΚΠΔ, 1964, άρθρο 180, σελ. 363, Α. Κονταξή, Ερμην. ΚΠΔ, έκδ. Β', 1989, τόμ. Α', άρ. 180, σελ. 995.

3. Χ. Δέδε, Ποιν. Δικον., έκδ. 6η, 1983, σελ. 276.

4. Κ. Τσουκαλά, Ερμ. Ποιν. Δικον., τόμ. Α', έκδ. 1943, κεφ. Γ', παρ. 46, σελ. 248, σημ. 3, Η. Γάφου, Ποιν. Δικον., Τόμ. Α', έκδ. 1954, παρ. 37, σελ. 82, Α. Μαργαρίτη, Ερμ. ΚΠΔ, τόμ. Α', έκδ. 2η, 2012, άρθρο 180, σελ. 718.

5. Α. Σταΐκου, Ποιν. Δικον., τεύχ. Α', 1951, σελ. 887, Ι. Ζησιάδη, Ποιν. Δικον., τόμ. Α', 1964, άρθρο 742 επ., Χ. Σεβαστίδη, ό.π., τόμ. ΙΙΙ, άρθρο 180, παρ. 28, σελ. 2322, Κ. Βουγιούκα, Ποιν. Δικον. Δίκ., τόμ. Ι, σελ. 210, με παραπομπή στην Απ. Εκθ. σχ. ΚΠΔ, σελ. 451.

1. Α. Καρρά, Ποιν. Δικον. Δίκ., έκδ. 2η, 1998, σελ. 435, παρ. 471, σημ. 11 και 12.

και μάλιστα όχι οποιοδήποτε αποδεικτικό μέσο, αλλά το «ασφαλέστερο μέσο απόδειξης»⁶. Μάλιστα, ο Τσουκαλάς⁷, αναφέρει ότι η αυτοψία είναι εργασία και λειτουργία όμοια με τη λήψη της μαρτυρικής απόδειξης με μόνη τη διαφορά, ότι εκεί μεν χρησιμοποιεί ο δικαστής προσωπικό, ενώ στην αυτοψία πραγματικό αποδεικτικό μέσο.

3η άποψη: Η τρίτη άποψη, τέλος υποστηρίζεται από συγγραφείς, άλλοι από τους οποίους υποστηρίζουν, ότι πρόκειται για αποδεικτικό μέσο, ενώ άλλοι υποστηρίζουν, ότι πρόκειται για ανακριτική πράξη, δηλαδή **συνδυασμός αποδεικτικού μέσου και ανακριτικής πράξης**⁸. Εξάλλου, κατά τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, η αυτοψία δεν είναι κυρίως «αποδεικτικό μέσο», ως αναφέρεται στο άρθρο 178, παρ. 1 ΚΠΔ, αλλά είναι μέσο προς εκτίμηση αποδεικτικού γεγονότος ή αντικειμένου ή προς λύση αμφιβολίας σχετικής προς την απόδειξη⁹.

III. Η θέση της νομολογίας

Επίσης και στη νομολογία δεν υπάρχει ταύτιση απόψεων, αντίθετα παρατηρείται πανσπερμία αυτοτελών απόψεων (εκδοχών) ή και παραλλαγές αυτών.

Α) Αυτοψία

Τα τελευταία έτη στη νομολογία υποστηρίζονται για τη νομική φύση της **αυτοψίας** οι πιο κάτω τρεις απόψεις:

1η άποψη: Η μία άποψη, που αφορά την αυτοψία που διενεργείται από ανακριτικούς υπαλλήλους, κατά την αυτεπάγγελτη προανάκριση, αμφισβητεί το χαρακτήρα της αυτοψίας, ως αποδεικτικού μέσου και δέχεται, ότι: «Η έκθεση αυτοψίας αποτελεί **διαδικαστικό έγγραφο** και η αυτοψία των προανακριτικών υπαλλήλων δεν συνιστά καθ' εαυτή αποδεικτικό μέσο, αλλά ενέργεια των προανακριτικών υπαλλήλων σκοπούσα στη συλλογή αποδεικτικού υλικού»¹⁰, ή, δεν είναι κυρίως αποδεικτικό μέσο, αλλά είναι **μέσο** για την εκτίμηση αποδεικτικού γεγονότος ή αντικει-

μένου ή για γνώση αμφιβολίας σχετικής με την απόδειξη¹¹, ή ακόμη αποτελεί **δικονομική πράξη**¹².

2η άποψη: Η άλλη άποψη - και επικρατέστερη - που αφορά την αυτοψία, όταν διενεργείται κατά το άρθρο 180 ΚΠΔ με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων από ανακριτικό υπάλληλο, το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο, δέχεται ότι αποτελεί **ιδιαίτερο και αυτοτελές είδος αποδεικτικού μέσου**. Πιο συγκεκριμένα, «η αυτοψία που διατάσσεται, κατά τα άρθρα 180 επ. ΚΠΔ, με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων, από ανακριτικό υπάλληλο, το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο αποτελεί **ιδιαίτερο και αυτοτελές είδος αποδεικτικού μέσου, διακρινόμενου των εγγράφων**, πρέπει δε για τη δημιουργία βεβαιότητας ότι έλαβε και αυτήν υπόψη του το δικαστήριο, να αναφέρεται ειδικά στην αιτιολογία, μεταξύ των αποδεικτικών μέσων που λήφθηκαν υπόψη, χωρίς να αρκεί η αναφορά στα έγγραφα. Διαφορετικά δηλαδή, αν δεν αναφέρεται ρητά στο προοίμιο του σκεπτικού ή μέσα στο αιτιολογικό της απόφασης, μεταξύ των αποδεικτικών μέσων ή δεν διαφαίνεται ότι το ουσιαστικό περιεχόμενο αυτής εμπεριέχεται στις παραδοχές ή δεν ταυτίζεται με τις παραδοχές του αιτιολογικού της απόφασης, **δεν προκύπτει βεβαιότητα**, ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του και το ιδιαίτερο αυτό αποδεικτικό μέσο, μη αρκούντος της γενικής αναφοράς στα έγγραφα, ιδρύεται λόγος **αναίρεσης**, κατά το άρθρο 510, παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ» για έλλειψη ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας¹³. Η ως άνω δε άποψη διαφοροποιείται περαιτέρω στην περίπτωση που η αυτοψία διενεργείται στο πλαίσιο αυτεπάγγελτης (αστυνομικής) προανάκρισης. Πιο συγκεκριμένα, όταν η αυτοψία διενεργήθηκε - εννοείται από ανακριτικό υπάλληλο - κατά την αυτεπάγγελτη (αστυνομική) προανάκριση, δηλαδή κατά το χρόνο της αστυνομικής διερεύνησης του εγκλήματος, τότε δεν αποτελεί ιδιαίτερο (ξεχωριστό) αυτοτελές αποδεικτικό μέσο, ώστε να απαιτείται η ειδική (ξεχωριστή) αναφορά του στο αιτιολογικό της απόφασης για να προκύπτει η διερεύνηση και αξιολόγηση του», αλλά εκτιμάται «ως απλό (δημόσιο) **έγγραφο**»¹⁴. Η ως άνω θέση βέβαια πιστεύω δεν είναι ορθή, γιατί αντιφάσκει, δεδομένου ότι, ενώ δέχεται καταρχήν, ότι: «η αυτοψία, η οποία διενεργείται κατά το άρθρο 180 ΚΠΔ, με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων από ανακριτικό υπάλληλο, το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο αποτελεί ιδιαίτερο και αυτοτελές είδος αποδεικτικού μέσου διακρινόμενο των

6. Κ. Κωνσταντόπουλου, Ερμην. Ποιν. Δικον., τόμ. Α', έκδ. Γ', 1925, παρ. 455, σελ. 358.

7. Βλ. Κ. Τσουκαλά, Ερμην. Ποιν. Δικον., παρ. 46, σημ. 3.

8. Κωνσταντάρ, τεύχ. Γ', σελ. 139, Α. Καρρά, Ποιν. Δικον. Δικ., έκδ. 2η, 1998, σελ. 435, παρ. 471, σημ. 11, όπου επικρίνεται η άποψη του Α. Μπουρόπουλου, Π. Καίσαρη, ό.π., τόμ. Δ', 1987, άρθρο 180, παρ. 6, σελ. 2400.

9. ΓνωμΕισΑΠ 15/2011.

10. ΑΠ 651/2010 Νόμος, ΑΠ 1411/2008 Νόμος, ΣυμβΑΠ 1471/2009 Νόμος, ΠΧρ 2010, 655, ΣυμβΑΠ 1000/2008, ΠΧρ ΝΘ', 341.

11. ΓνωμΕισΑΠ 15/2011, με παραπομπή στον Α. Μπουρόπουλου, ό.π., σελ. 258.

12. ΣυμβΠλΞάνθ 46/2008, ΠοινΔικ 2009, 1087.

13. Βλ. ενδ. ΑΠ 829/2017 Νόμος, ΑΠ 1231/2017 Νόμος, ΑΠ 290/2016 Νόμος, ΑΠ 1296/2016 Νόμος, ΑΠ 569/2015 Νόμος, ΑΠ 940/2015 Νόμος, ΑΠ 569/2015 Νόμος.

14. Βλ. ενδ. ΑΠ 1370/2017, ΑΠ 1231/2017 Νόμος, ΑΠ 290/2016 Νόμος, ΑΠ 569/2015 Νόμος, ΑΠ 1063/2015 Νόμος.

εγγράφων ...» στη συνέχεια διαφοροποιείται αντιφάσκο-
τας, αφού, όπως δέχεται, «σε περίπτωση που η αυτοψία
διενεργείται κατά την αστυνομική προανάκριση και κατά το
εξόνο της διερευνησεως του εγκλήματος, τότε δεν αποτε-
λεί ξεχωριστό αποδεικτικό μέσο ...»¹⁵ ή ακόμη με πιο σαφή
διατύπωση, που αναφέρει ότι: «έκθεση αυτοψίας συντα-
χθείσα από ανακριτικό υπάλληλο δεν αποτελεί ιδιαίτερο
είδος αποδεικτικού μέσου»¹⁶. Κατά την ανωτέρω άποψη,
δεν εξηγείται λοιπόν, γιατί στην τακτική προανάκριση η
αυτοψία που ενεργείται από ανακριτικούς υπαλλήλους απο-
τελεί ιδιαίτερο και αυτοτελές είδος αποδεικτικού μέσου,
ενώ, όταν αυτή ενεργείται από ανακριτικούς υπαλλήλους
«ατά την αυτεπάγγελτη προανάκριση, δεν αποτελεί ιδιαίτε-
ρο και αυτοτελές είδος αποδεικτικού μέσου. Με το ως άνω
κεμπτικό, η ανωτέρω θέση της νομολογίας που δέχεται,
στη διατασσόμενη προφανώς από ανακριτικό υπάλληλο
αυτοψία κατά την διενέργεια αυτεπάγγελτης (αστυνομικής)
προανάκρισης και η συνταχθείσα έκθεση δεν αποτελεί ιδι-
αίτερο αποδεικτικό μέσο, αλλά απλό έγγραφο, - κατά την
άποψή μου - προφανώς και δεν είναι ορθή»¹⁷.

3η άποψη: Κατά την 3η άποψη, η αυτοψία χαρακτηρίζεται,
ως **ανακριτική πράξη**¹⁸.

Β. Έκθεση αυτοψίας

Επίσης στη νομολογία υποστηρίζονται για τη νομική φύση
της **έκθεσης αυτοψίας** οι πιο κάτω τρεις απόψεις:

1η άποψη: Υποστηρίζεται από μέρος της νομολογίας ότι η
έκθεση αυτοψίας, έστω και στην περίπτωση που η αυτο-
ψία ενεργείται κατά την προανάκριση, κατόπιν εισαγγελικής
παραγγελίας¹⁹, ή κατά την αυτεπάγγελτη (αστυνομική) προ-
ανάκριση, αποτελεί **ιδιαίτερο αποδεικτικό μέσο**²⁰. Ειδικότε-
ρα η έκθεση αυτοψίας που διενεργείται από ανακριτικούς
υπαλλήλους της ΠΥ, στο πλαίσιο (αυτεπάγγελτης) προανά-
κρισης αποτελεί ιδιαίτερο και αυτοτελές αποδεικτικό μέσο,
κατά το άρθρο 178, παρ. 1 στοιχ. β' ΚΠΔ, διακρινόμενο των
«εγγράφων» (άρθρο 178, παρ. 1 στοιχ. στ' ΚΠΔ)²¹.

2η άποψη: Μια άλλη άποψη της νομολογίας δεν χαρακτη-
ρίζει την έκθεση αυτοψίας, ως ιδιαίτερο αποδεικτικό μέ-
σο, αλλά «αν η αυτοψία δεν διατάσσεται από ανακριτικό

υπάλληλο ή από το δικαστήριο, κατ' άρθρο 183 ΚΠΔ, τότε
η έκθεση συνιστά απλό αποδεικτικό έγγραφο», την χαρα-
κτηρίζει δηλαδή ως **απλό έγγραφο**²². Επίσης, και η έκθεση
αυτοψίας που συντάσσεται από ανακριτικό υπάλληλο, στο
πλαίσιο αστυνομικής (αυτεπάγγελτης) προανάκρισης δεν
αποτελεί ιδιαίτερο και αυτοτελές αποδεικτικό μέσο, αλλά
εκτιμάται ως απλό έγγραφο²³. Απλό **έγγραφο** αποτελεί και
η έκθεση αυτοψίας λ.χ. Τροχαίας, όταν παραγγέλθηκε από
ανακριτικό υπάλληλο λ.χ. της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας.
Παράδειγμα: Οι ανακριτικοί υπάλληλοι της ΠΥ διενεργού-
ντες αυτεπάγγελτα προανάκριση για δασική πυρκαγιά
με θύματα στην Ηλεία το έτος 2007, παραγγέλλουν στην
Τροχαία αυτοψία από ανακριτικούς υπαλλήλους σε πυρο-
σβεστικό όχημα με θύματα πυροσβέστες²⁴. Εξάλλου, και
οι τιτλοφορούμενες ως «εκθέσεις αυτοψίας», όταν την αυ-
τοψία δεν ενήργησε δικαστής, εισαγγελέας ή ανακριτικός
υπάλληλος, αλλά οποιοσδήποτε δημόσιος υπάλληλος ή
λειτουργός ή οποιαδήποτε αρμόδια αρχή λ.χ. υπάλληλοι
της διεύθυνσης πολεοδομίας και περιβάλλοντος, υπάλληλοι
της δασικής υπηρεσίας (δασολόγος) ή μηχανικοί όπως λ.χ.
του υπουργείου περιβάλλοντος ή μεταφορών, το κλιμάκιο
ελέγχου ποιότητας περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ) η επιτροπή κα-
θορισμού διοικητικών ορίων, η έκθεση έρευνας εργατικού
ατυχήματος, η έκθεση των σώματος επιθεωρητών εργασίας
κλπ αποτελούν απλά έγγραφα²⁵.

3η άποψη: Μια τρίτη άποψη, υποστηρίζει, ότι η έκθεση αυ-
τοψίας δεν είναι αυτή καθαυτή αποδεικτικό μέσο, αλλά
διαδικαστικό έγγραφο, γιατί η αυτοψία αποτελεί ενέργεια
προανακριτικών υπαλλήλων σκοπούσα στη συλλογή απο-
δεικτικού υλικού, η δε έκθεση αυτοψίας αποτελεί διαδικα-
στικό έγγραφο²⁶.

IV. Η θέση της μελέτης

Η αυτοψία, η οποία ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση
της ποινικής δίκης, συντίθεται από τα εξής στάδια: α) Την
ανακριτική πράξη της αυτοψίας, β) Το αποδεικτικό μέσο
της αυτοψίας. Πιο αναλυτικά: Κατά το άρθρο 251 ΚΠΔ, ο
ανακριτής και οι ανακριτικοί υπάλληλοι (γενικοί και ειδικοί),
όταν λάβουν παραγγελία του εισαγγελέα, καθώς και στις
περιπτώσεις που διενεργείται αυτεπάγγελτα προανάκριση

¹⁵ Ελ. ενδ. ΑΠ 569/2015 Nomos, ΑΠ 969/2009 Nomos.

¹⁶ ΑΠ 616/2011 Nomos.

¹⁷ Ελ. ΑΠ 1051/2013 Nomos, ΑΠ 351/2009 Nomos.

¹⁸ ΣυμβαΠ 903/2010 Nomos, ΠΧρ 2011, 265, ΑΠ 153/1957.

¹⁹ ΑΠ 1471/2009 Nomos.

²⁰ Ελ. ενδ. ΑΠ 940/2015 Nomos, ΑΠ 352/2012 Nomos, ΑΠ
1549/2012, ΠειρΝομ 2013, σελ. 170, ΑΠ 1063/2010 Nomos,
Συμ 2010, 1394, ΝοΒ 2011, 128, ΑΠ 351/2009 Nomos, Πειρ-
Νομ 2010, 91.

²¹ ΑΠ 940/2015 Nomos, ΑΠ 1479/2009 Nomos.

²² ΑΠ 1121/2014 Nomos, ΑΠ 817/2013 Nomos, Αρμ 2013, 2171,
ΑΠ 616/2011 Nomos, ΑΠ 249/2010 Nomos, ΑΠ 1580/2009
Nomos, ΑΠ 1715/2009 Nomos.

²³ ΑΠ 10/2013 Nomos, ΑΠ 1998/2008 Nomos.

²⁴ ΑΠ 940/2015 Nomos.

²⁵ ΑΠ 1540/2013 Nomos, ΑΠ 1831/2008 Nomos, ΑΠ 350/2009
Nomos.

²⁶ ΑΠ 1471/2009 Nomos, ΑΠ 1411/2008 Nomos, ΣυμβαΠ
1471/2009, ΠΧρ 2010, 655.

(άρθρο 245, παρ. 2 ΚΠΔ) οφείλουν (έχουν καθήκον) χωρίς χρονοτριβή, μεταξύ άλλων ενεργειών τους που κατατείνουν στην αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας για την βεβαίωση τέλεσης του εγκλήματος, των περιστάσεων καθώς και των υπαιτίων τέλεσης αυτού, να μεταβαίνουν επιτόπου στη σκηνή του εγκλήματος για ενέργεια αυτοψίας. Επόμενο βήμα του ανακριτή ή ανακριτικού υπαλλήλου αποτελεί η διεξαγωγή της αυτοψίας στο αντικείμενο της αυτοψίας (τόπο, πράγμα ή άνθρωπο) που έχει σχέση με το έγκλημα, η οποία, όπως ήδη προαναφέρθηκε ενεργείται με τη χρήση όλων των αισθήσεων. Η πραγματοποίηση αυτοψίας έχει σαν αποτέλεσμα τον εκ μέρους του ενεργούντα αυτή με όλες τους τις αισθήσεις εντοπισμό, την παρατήρηση, τη διαπίστωση, την ανάλυση και τη συγκέντρωση όλων των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων, που θα τον οδηγήσουν στην ανακάλυψη της ουσιαστικής αλήθειας. Η ενέργεια αυτή του ανακριτή ή ανακριτικού υπαλλήλου, δηλαδή η επιτόπια μετάβαση για ενέργεια αυτοψίας καθώς και η διαδικασία και οι προϋποθέσεις διενέργειας της αυτοψίας συνθέτουν την αυτοψία, ως ανακριτική πράξη. Εξάλλου η αυτοψία ως ανακριτική πράξη πρέπει να διακρίνεται από το ομώνυμο αποδεικτικό μέσο, το οποίο περιορίζεται απλά στο αντικείμενο της αυτοψίας και την αποδεικτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που επήλθαν από τη σχετική έρευνα (αυτοψία). Στο τελευταίο αυτό στάδιο, ως αποδεικτικό μέσο, περιλαμβάνεται πέραν της αυτοψίας και η συνταχθείσα σχετική έκθεση. Πιο συγκεκριμένα ο ενεργών αυτοψία αμέσως μετά την ολοκλήρωση αυτής υποχρεούται, κατά το άρθρο 149 ΚΠΔ, να συντάξει σχετική έκθεση, στην οποία μετουσιώνει ό,τι με όλες του τις αισθήσεις εντόπισε, παρατήρησε ή διαπίστωσε στο αντικείμενο που ενήργησε αυτοψία. Η έκθεση αυτοψίας δεν αποτελεί κάποιο χωριστό από την αυτοψία αποδεικτικό μέσο, δηλαδή δεν έχει αυτοτέλεια και αυτονομία έναντι αυτής, αλλά αποτελεί προέκταση και συνέχιση ενέργειας προβλεπόμενης από τον νόμο, που αποτελεί η υποχρεωτική σύνταξη αυτής.

Υπό την έννοια αυτή, η αυτοψία που ενεργείται κατά τα άρθρα 180 έως 182 ΚΠΔ, αποτελεί, όπως και η πραγματογνωμοσύνη, όχι οποιοδήποτε αποδεικτικό μέσο, αλλά ένα εκ των κυριοτέρων εξ αυτών και μάλιστα, το ασφαλέστερο, σπουδαιότερο και πολυτιμότερο αποδεικτικό μέσο, γιατί η «δι' αυτοψίας απόδειξις είναι ούτω πρωτότυπος»²⁷, με

την έννοια, ότι παράγει άμεση και όχι έμμεση απόδειξη, όπως τα λοιπά αποδεικτικά μέσα, ή γιατί με την απόδειξη με αυτοψία δεν υπάρχει κάτι το ενδιάμεσο μεταξύ του αποδεικτικού υλικού και του δικαστή. Μάλιστα, ειδικά η διενεργούμενη αυτοψία, κατά το στάδιο της αυτεπάγγελτης προανάκρισης αποτελεί ίσως το πολυτιμότερο αποδεικτικό μέσο, δεδομένου ότι η αντίληψη του διενεργούντος αυτήν ανακριτικού υπαλλήλου της ΠΥ είναι εξοπλισμένη, πέραν των άλλων και με το στοιχείο της αμεσότητας, κάτι που στερείται η αυτοψία που ενεργείται από άλλα όργανα σε επόμενα στάδια της ποινικής διαδικασίας, όπως λ.χ. από τον ανακριτή, κατά την κύρια ανάκριση, το δικαστήριο, κατά την ακροαματική διαδικασία. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, η αυτοψία και συνακόλουθα η παρακολουθηματικού χαρακτήρα συνταχθείσα από τους ανακριτικούς υπαλλήλους του ΠΣ έκθεση αυτοψίας, εφόσον έχει οικοδομηθεί ορθά, είναι αντικειμενική, εμπειριστατωμένη και ολοκληρωμένη, δηλαδή την χαρακτηρίζει η ακρίβεια, η σαφήνεια, η πληρότητα και η επάρκεια της αιτιολογίας αποτελεί, **ιδιαίτερο και αυτοτελές αποδεικτικό μέσο**, διαφορετικό από τα έγγραφα, που εκτιμάται ελεύθερα. Το γεγονός άλλωστε ότι πρόκειται αναμφίβολα για αποδεικτικό μέσο προκύπτει ευθέως από τη διάταξη του άρθρου 178, παρ. 1 στοιχείο β' ΚΠΔ, όπου περιλαμβάνεται ως ένα εκ των κυριοτέρων αποδεικτικών μέσων και ενδεικτικά αναφερομένων στη διάταξη αυτή. Το αποτέλεσμα (πόρισμα) της διενεργηθείσης αυτοψίας κρίνεται μεν ελεύθερα, το δικαστήριο όμως (ή το δικαστικό συμβούλιο) δεν μπορεί να καταλήξει σε διαφορετικό πόρισμα για την αιτία από εκείνο στο οποίο κατέληξε η αυτοψία, εκτός, εάν υπάρχουν ουσιαστική ποινικώς αξιολογήσιμα στοιχεία που αναιρούν την επιστημονική ορθότητα και πληρότητά της ή εισφέρουν εύλογη αιτία αμφισβήτησης της αντικειμενικότητας αυτής, λ.χ. η έκθεση (γνωμοδότηση) τεχνικού συμβούλου επαρκώς και ειδικά αιτιολογημένη για τα αίτια και τις συνθήκες πρόκλησης πυρκαγιάς ή κατάθεση αξιόπιστου αυτόπτη μάρτυρα ή μάρτυρα που έχει ειδικές προς τούτο γνώσεις επιστήμης.

Βέβαια η έκθεση αυτοψίας για να έχει αυτή την ως άνω φύση, δηλαδή ιδιαίτερο και αυτοτελές αποδεικτικό μέσο, είναι αυτονόητο ότι πρέπει να είναι έγκυρη, δηλαδή να έχει τα εξωτερικά στοιχεία του κύρους του, όπως αυτά περιγράφονται ρητά στη διάταξη του άρθρου 153 ΚΠΔ, αλλά να διακρίνεται για την πληρότητα του περιεχομένου αλλά και την επάρκεια της αιτιολογίας του πορίσματος της. Πιο συγκεκριμένα η έκθεση αυτοψίας είναι άκυρη, κατά το άρθρο 153 ΚΠΔ, όταν λείπουν η χρονολογία (εκτός αν προκύπτει με βεβαιότητα από το όλο περιεχόμενο της έκθεσης ή από άλλο έγγραφο που επαναλαμβάνονται σ' αυτήν), η

πόσο μάλλον στην περίπτωση που αυτή δεν δύναται να επαληθευθεί εκ νέου.

27. *Η. Γάφου*, Ποιν. Δικ., τεύχ. Α', έκδ. 1954, παρ. 37, σελ. 82, *Α. Κονταξή*, Ερμην. ΚΠΔ, τόμ. Α', έκδ. Β', 1989, άρθρο 180, σελ. 992. Αντίθετα βλ. *Κ. Τσουκαλά*, Ερμ. Ποιν. Δικον., τόμ. Α', έκδ. 1943, κεφ. Γ', παρ. 46, σελ. 248, όπου διά της αυτοψίας που διεξάγεται, κατά την προδικασία, υπό του ανακρίνοντος ή κατά την κύρια διαδικασία, στο ακροατήριο με την παραγγελία δικαστή, κάμπτεται η αρχή της αμεσότητας, αφού ο δικαστής στηρίζεται στην έκθεση αυτοψίας που συντάσσεται από άλλο πρόσωπο,

αναγραφή των ονομάτων και των επωνύμων ή η υπογραφή των προσώπων που έχουν συμπράξει, σύμφωνα με το άρθρο 150 ΚΠΔ, ή που εξετάσθηκαν ή η υπογραφή του δημοσίου υπαλλήλου που συντάσσει την έκθεση αυτοψίας. Αν δεν είναι έγκυρη συναξιολογείται και συνεκτιμάται, ως απλό έγγραφο.

Επίσης πέραν της εγκυρότητάς της, η έκθεση αυτοψίας απαιτείται να χαρακτηρίζεται και για την πληρότητα του περιεχομένου της και για την επάρκεια και πληρότητα της αιτιολογίας του πορίσματος, για τα αίτια και τις συνθήκες τέλεσης του εγκλήματος εμπρησμού. Και αυτό συμβαίνει, όταν στις περιπτώσεις που πέραν της βεβαίωσης γεγονότων παρατίθεται και η γνώμη του ενεργούντος την αυτοψία, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στην αυτοψία εγκλήματος εμπρησμού, όπου οι ανακριτικοί υπάλληλοι εκφράζουν και τη γνώμη τους για την αιτία της πυρκαγιάς. Η γνώμη αυτή του ενεργούντος την αυτοψία αποτελεί εκτιμητική κρίση, η οποία επιδέχεται ανταπόδειξη. Ωστόσο για την πληρότητα της γνώμης του ενεργούντος την αυτοψία, πρέπει να είναι επαρκώς και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένα, άλλως είναι αυθαίρετη και ως τέτοια πρέπει να συνεκτιμάται και συναξιολογείται ανάλογα. Έτσι λοιπόν τεκμηριωμένη επιστημονικά και επαρκώς και ειδικά εμπεριστατωμένη είναι η αιτιολογία του ανακριτικού υπαλλήλου που ενήργησε την αυτοψία και συνέταξε τη σχετική έκθεσή της, όταν περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: α) τεκμηρίωση της ανάλυσης της πυρκαγιάς, β) τεκμηρίωση των ιδιαίτερων συνθηκών στη σκηνή της πυρκαγιάς και γ) τεκμηρίωση της σκηνής της πυρκαγιάς, που βρίσκει έρεισμα σε αντικειμενικά (αποδεικτικά) στοιχεία και ευρήματα.

Επίσης το ως άνω αποδεικτικό μέσο της αυτοψίας έχει εξέχουσα και ιδιαίτερη θέση μεταξύ των αποδεικτικών μέσων, ως το σπουδαιότερο και πολυτιμότερο, γιατί ο ενεργών αυτήν είναι βοηθητικό όργανο στην απονομή της δικαιοσύνης, όταν αυτός είναι ανακριτικός υπάλληλος (γενικός ή ειδικός), πόσο μάλλον, όταν ο ίδιος είναι και δικαστικός λειτουργός (εισαγγελέας, ανακριτής, δικαστής). Βέβαια, όσο πολύτιμο είναι στην αναζήτηση της αλήθειας για την ξεβαίωση τέλεσης ενός εγκλήματος εμπρησμού, τόσο επικίνδυνο μπορεί να καταστεί στην ανακριτική πρακτική, όταν η γνώμη του ανακριτικού υπαλλήλου για τα αίτια και τις συνθήκες πρόκλησης μιας πυρκαγιάς δεν είναι τεκμηριωμένη επιστημονικά και επαρκώς και ειδικά αιτιολογημένη, αλλά διατυπώνεται στο πόρισμα της έκθεσης αυτοψίας, ως προϊόν αυθαίρετης αξιολογικής κρίσης, που δεν βρίσκει έρεισμα σε αντικείμενα ευρήματα και αποδεικτικά στοιχεία. Δυστυχώς στην ανακριτική πρακτική από την εμπειρία μου μέχρι σήμερα ένας μεγάλος αριθμός εκθέσεων αυτοψίας για εγκλήματα εμπρησμού διαθέτει τα ανωτέρω χαρακτηριστικά αυθαιρεσίας.

Πρέπει ωστόσο να διακρίνουμε μεταξύ της αυτοψίας και της έκθεσης αυτοψίας, η σύνταξη της οποίας είναι απαραίτητη από τον ενεργούντα την αυτοψία²⁸. Και τούτο γιατί τα στοιχεία και οτιδήποτε άλλο που ο ενεργών αυτήν εντοπίζει, παρατηρεί, διαπιστώνει, αναλύει και συγκεντρώνει στον τόπο του εγκλήματος ή αλλού ή σε πράγμα ή σε άνθρωπο, που έχουν σχέση με το έγκλημα, οφείλει να τα μεταφέρει στην έκθεση που θα συντάξει, κατά το άρθρο 148 επ. ΚΠΔ, και στην οποία θα βεβαιώσει όλες τις πράξεις που έκανε ο ίδιος ή άλλος, με τον οποίο συνέπραξε κατά τη διενέργεια της αυτοψίας και στην οποία μεταφέρονται αυτούσια και χωρίς αξιολογική κρίση για την ενοχή ή αθώωση τυχόν δράστη, όλα αυτά τα στοιχεία και πληροφορίες. Δεν αποτελεί στην ίδια ποινική διαδικασία άλλο αποδεικτικό μέσο η αυτοψία και άλλο η συνταχθείσα έκθεση, η σύνταξη της οποίας άλλωστε προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 180 παρ. 3 ΚΠΔ. Ένα αποδεικτικό μέσο κάθε φορά υφίσταται, αυτό της αυτοψίας, όρος με τον οποίο άλλοτε χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την αυτοψία αυτή καθαυτή και άλλοτε τη συνταχθείσα έκθεση. Η έκθεση αυτοψίας είναι δημόσιο έγγραφο, που συντάσσεται, κατά τους νόμιμους τύπους (άρθρο 149 ΚΠΔ), είτε από ανακριτικό υπάλληλο (δημόσιο υπάλληλο), είτε από δικαστή ή εισαγγελέα (δικαστικό λειτουργό), στη φύση του λειτουργήματος του οποίου, ως αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας και αποστολής του, ενυπάρχει η αρχή της αμεροληψίας, αντικειμενικότητας και ουδετερότητας, δηλαδή από πρόσωπο που ασκεί δημόσια υπηρεσία ή λειτουργήμα, μέσα στον κύκλο της αρμοδιότητάς του εκπληρώνοντας καθήκοντα στην ποινική διαδικασία, στο οποίο βεβαιώνει πράξεις που έκανε ο ίδιος ή άλλος δημόσιος υπάλληλος ή λειτουργός με τον οποίο συμπράττει ή δηλώσεις τρίτων προσώπων που απευθύνονται σ' αυτούς (άρθρο 148 ΚΠΔ). Κατά συνέπεια, ως δημόσιο έγγραφο, παράγει, πρώτον, το τεκμήριο γνησιότητας, με το οποίο είναι εξοπλισμένα όλα τα δημόσια έγγραφα (άρθρο 455 ΚΠολΔ), δεύτερο, το τεκμήριο ανόθευτου περιεχομένου (τεκμήριο μη πλαστότητας), (άρθρα 455 και 460 ΚΠολΔ) και τρίτο, τη δεσμευτική και πλήρη απόδειξη με την επιφύλαξη προσβολής του εγγράφου, ως πλαστού, αναφορικά με την αλήθεια των πράξεων του συντάκτη και των γεγονότων που βεβαιώνονται, ότι συντελέστηκαν ενώπιόν του κατά τη σύνταξη του εγγράφου (άρθρο 438 ΚΠολΔ). Για όσα βεβαιώνονται σ' αυτήν, ότι έγιναν από δημόσιο υπάλληλο, η έκθεση έχει αποδεικτική δύναμη, ωστόσο προσβληθεί για πλαστότητα. Αυτό βέβαια δεν εμποδίζει το δικαστή να εκτιμήσει το περιεχόμενο της έκθεσης αυτοψίας ελεύθερα (άρθρο 177 ΚΠΔ). Συνοπτικά δηλαδή παράγει πλήρη απόδειξη, ανεπίδεκτη ανταπόδειξης, με την επιφύλαξη προσβολής της έκθεσης αυτοψίας, ως πλαστής. Συνεπώς,

28. ΣυμβΑΠ 1610/2000 ΠοινΔικ 2001, 278.

όπως η έκθεση πραγματογνωμοσύνης και η έκθεση εξέτασης μάρτυρα, δεν αποτελούν ξεχωριστό αποδεικτικό μέσο από εκείνο της πραγματογνωμοσύνης και της μαρτυρίας του μάρτυρα αντίστοιχα (άρθρο 178, παρ. 1 στοιχ. γ' και ε' ΚΠΔ) και δεν περιλαμβάνονται, ως αποδεικτικά μέσα, στα κατά δικονομική κυριολεξία έγγραφα, που αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 178, παρ. 1 στοιχ. στ' ΚΠΔ, έτσι και η έκθεση αυτοψίας, έχοντας παρακολουθηματικό χαρακτήρα της αυτοψίας, έχει την ίδια νομική φύση με αυτήν και ως εκ τούτου συνιστά κατά τη διάταξη του άρθρου 178, παρ. 1 στοιχ. β' ΚΠΔ αυτοτελές και ιδιαίτερο είδος αποδεικτικού μέσου²⁹, διαφορετικό των εγγράφων, για το οποίο απαιτείται να γίνεται ειδική μνεία μεταξύ των λοιπών αναγνωστέων εγγράφων³⁰, και όχι όπως εσφαλμένα υποστηρίζεται από άλλη άποψη της νομολογίας το αντίθετο, ότι δηλαδή δεν αποτελεί ιδιαίτερο αποδεικτικό μέσο, αλλά χαρακτηρίζεται, ως απλό έγγραφο³¹, ή διαδικαστικό έγγραφο και όχι αποδεικτικό μέσο. Η έκθεση αυτοψίας, συντάσσεται, κατ' επιταγή του άρθρου 148 ΚΠΔ για να βεβαιώσει πράξεις που έκανε ο ενεργών αυτήν κατά την εκπλήρωση καθήκοντος στην ποινική διαδικασία, δηλαδή αποτελεί παρακολούθημα της ενεργηθείσης αυτοψίας που

έγινε είτε από προανακριτικό υπάλληλο, είτε από δικαστικό λειτουργό (δικαστή ή εισαγγελέα), διά της οποίας σκοπείται η συλλογή αποδεικτικού υλικού³². Σ' αυτήν, ειδικά στην πρώτη περίπτωση μεταφέρεται η γνώμη (άποψη) του πλέον αρμόδιου για το σκοπόν αυτό ανακριτικού υπαλλήλου λ.χ. ανακριτικού υπαλλήλου του Πυροσβεστικού Σώματος στην αυτοψία σε έγκλημα εμπρησμού, σχετικά με τα αίτια που τον προκάλεσαν, ή που βεβαιώνει ενεργηθείσες από τους ανακριτικούς υπαλλήλους κατά την προδικασία πράξεις³³, και μάλιστα στην αιτιολογία των αποφάσεων θα πρέπει να γίνεται ιδιαίτερη αναφορά και μνεία των σημαντικών σημείων του περιεχομένου τους, όπως αυτού για παράδειγμα, που αναφέρεται στην αιτία της πυρκαγιάς, το σημείο έναρξης, τις ιδιαίτερες συνθήκες και ευρήματα καθώς και το κίνητρο των δραστών.

Έτσι λοιπόν εκτιμάται ότι είναι ορθότερη η θέση, πως πρόκειται για συνδυασμό ανακριτικής πράξης και αποδεικτικού μέσου και όχι οποιουδήποτε αποδεικτικού μέσου από το κυριότερα και περιοριστικώς αναφερόμενα στο άρθρο 178 παρ. 1 ΚΠΔ, αλλά μεταξύ αυτών που εξαίρονται ως ιδιαίτερα και αυτοτελή, όπως και η πραγματογνωμοσύνη³⁴.

29. ΑΠ 940/2015 Nomos, ΑΠ 441/2014 Nomos, ΠΧρ ΞΕ/2015, 369.

30. ΑΠ 969/2009 Nomos, ΑΠ 1723/2007 ΝοΒ 2008, 991.

31. Βλ. ενδ. ΑΠ 1370/2017, ΑΠ 817/2013 Αρμ 2013, 2171, ΑΠ 1715/2009 Nomos, ΣυμβΑΠ 1715/2009 Nomos, ΣυμβΑΠ 1580/2009 Nomos.

32. ΣυμβΑΠ 1471/2009 Nomos.

33. ΑΠ 1000/2008 Nomos.

34. Έτσι και η θέση Α. Καρρά, Ερμ. ΚΠΔ, έκδ. 3η, 2016, άρθρο 181 σελ. 377.